

ASOSINLAR- O'LIMGA TAYYOR BULGAN QOTILLAR JAMIYATI

Eraliyev Nodirbek Muhammadjon o'g'li

Namangan davlat universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti Tarix yo'nalishi talabasi

Annostatsiya: *Ushbu maqolada XII-XIII asrlarda hozirgi Iroq va Eron hududlarida paydo bo'lgan maxfiy qotillar guruhi asosinlar haqida, Ularni musulmon o'lkalarda Hashshoshiylar, Yevropada esa Assasinlar deb atashgani, Hashshoshiylarning juda maxfiy va tezkor qotillar bo'lgani, haqida so'z yuritimiz.*

Kalit so'zlar: *"hashishi", Assasinlar, Ali ibn Abu Tolib, "Shiat Ali", Hasan ibn as-Sabbox, Qum, Alamut, "burgut uyasi", Hashhash, Saljuqiylar. Nizom-ul Mulk.*

Eng mashhur versiyaga ko'ra, "qotil" so'zi arabcha "hashishi", ya'ni "hashish iste'molchisi" dan olingan. Tabiiyki, qotillar tomonidan giyohvand moddalarni iste'mol qilish to'g'risida darhol afsona paydo bo'ldi, bu ularni qo'rquvdan mahrum qildi va ularga o'z zimmalariga olgan vazifani muvaffaqiyatli bajarishga imkon berdi. Bu afsona ko'pchilikning ongiga shunchalik singib ketganki, hozirgi kunga qadar ba'zilar Assasinlar harbiy operatsiyadan oldin yoki harbiy operatsiya davomida gashish ishlatgan deb hisoblashadi. Assasinlar kim edi, bu maxfiy va kuchli tashkilot qaerdan paydo bo'ldi? Aslida salibchilar nizoriy ismoiliylarga bu nom berishgan. Muhammad payg'ambar vafotidan so'ng, undan keyin musulmonlarni kim boshqaradi degan savol tug'ilganda, jamiyatda ikki urushayotgan lagerga: sunniylar, islomning pravoslav yo'nalishi tarafdorlari va shialarga bo'linib ketdi. faqat Muhammad payg'ambarning bevosita avlodlariga, ya'ni Ali ibn Abu Tolibning bevosita avlodlariga tegishli bo'lishi mumkin edi. amakivachcha payg'ambar. Shialarning nomi shunday paydo bo'ldi - "Shiat Ali" ("Alining partiyasi"). Biroz vaqt o'tgach, ismoiliylar shohi ulardan ajralib chiqdi.

Yozma manbalarda, Hashshoshiy atamasi XII asr boshida musulmon tarixchilarining asarlarida uchraydi. Ularning asoschisi Hasan ibn as-Sabbox hisoblanadi. U qachon tug'ilgani haqida aniq ma'lumot yo'q. Lekin tarixchilar uni Eronning Qum shahrida tavallud topganini yozishadi. Ayrim tarixchilar E.Braun, A.Ivanov, V.Stroyeva hamda Juvaynining yozishicha, Hasan ibn as-Sabbox Eronning Ray shahrida dunyoga kelgan. Bolaligida as-Sabbox ismoiliy (VIII asr o'rtalarida arab xalifaligida shialik yo'nalishida shakllanib, X — XI asrlarda Yaqin va O'rta Sharqda keng tarqalgan diniy oqim tarafdorlari) ulamolaridan saboq olgan. Keyinchalik u Fotimiylar poytaxti Qohira shahriga keladi. Bu yerda Hasan ibn as-Sabbox voizlik va fiqhdan bilim oldi. Ayrim manbalarda, u Saljuqiylar saroyida bir muddat mulozim bo'lib ishlagani va o'sha vaqtda Bosh vazir bo'lgan Nizom ul-Mulk tomonidan saroydan quvilgani haqida ma'lumotlar uchraydi. Ammo bu ma'lumot noto'g'ri bo'lishi mumkin. Sababi Hasan ibn as-Sabbox ismoiliy mazhabiga e'tiqod qilgan va sunniy ulamolarni yoqtirmagan. 1090 yilda Hasan ibn as-Sabbox o'z atrofidagi bir nechta shogirdlari bilan G'arbiy Eron hududida joylashgan Alamut qal'asini jangsiz egallaydi. Mahalliy lahjada "burgut uyasi" degan ma'noni anglatuvchi Alamut qoyasi go'zal tabiiy

qo'rg'on bo'lib, unga yaqinlashib kelayotgan chuqur daralar va tog'li tog' daryolari kesib o'tgan. Faqat istehkomni egallash uchun qoldi. Bu haqda ikkita afsona bor. Birinchisida aytilishicha, Hasan qal'aning butun aholisini o'z e'tiqodiga aylantirishga muvaffaq bo'lgan va aholi uning ustunligini ixtiyoriy ravishda tan olgan.

Boshqa bir gapga ko'ra, Hasan "buqaning terisini qoplaydigan yerni" sotib olish uchun uch ming tillaga hokim bilan kelishib olgan. U terini juda nozik chiziqlar bilan kesib tashladi va Alamutni perimetri bo'ylab "belbog'ladi" ... Va aldangan hukmdorni hech qanday sud himoya qila olmadi - bitim qonuniy deb topildi. Shu paytdan boshlab, qotillarning sirli tartibining tarixi boshlandi, bu ajoyib sonli versiyalar, afsonalar va fantastikalarni keltirib chiqardi. Ibn Sabbob qal'aga o'rinish, davlat tuzilganligini e'lon qilib, barcha davlat soliqlarini bekor qiladi va shu orqali Forsda o'sha paytda hukmronlik qilgan Saljuqiylar sulolasiga qarshi urush e'lon qiladi. Endilikda Alamut aholisidan odatdagi vazifalar o'rniga yo'llar qurish, kanallar qazish va istehkomlar qurish talab qilingan. Hasan ibn Sabbobga o'z haqqini berishimiz kerak - u Sharq va G'arbning ilmiy yutuqlaridan birdek manfaatdor edi. Uning agentlari turli sohalarga oid bilimlarni o'z ichiga olgan nodir kitoblar va qo'lyozmalarni sotib oldilar: arxitektura, tibbiyot, muhandislik va hokazo. Assasinlar shunday mukammal istehkomlar tizimini yaratdilar, o'sha kunlarda tengi yo'q edi. Uning maqsadi Saljuqiylar davlatini yo'q qilish edi. Chunki as-Sabbox ismoiliy, Saljuqiylar esa sunniy mazhabiga e'tiqod qilgan. U Saljuqiylar davlatini harbiy kuch bilan yenga olmasdi. Boisi unda katta qo'shin ham moddiy boylik ham bo'lmagan. Shunda u hech narsadan, hatto, o'limdan ham qo'rqmaydigan, kuchli va yashinday tezkor qotillarni yetishtirishni o'ylab topadi. Hasan ibn as-Sabbox Alamut qal'asiga kelgan o'z shogirdlariga ismoiliy yo'nalishini va nega Saljuqiylarga qarshi kurashayotgani sabablarini o'rgatadi. U mohir notiq bo'lgani uchun ko'plab yoshlarni o'z tarafiga og'diradi. Tarixiy manbalarda, as-Sabbox sehr bilan shug'ullangani haqida ma'lumotlar uchraydi. Lekin ayrim tarixchilarning ta'kidlashicha, Hasan dunyoviy ilmlarni puxta egallagan. Shu bilimlar orqali, u yonuvchan moddalarni kashf etgan. Hasan ibn as-Sabbox o'z murid (izdosh, so'fiylik yo'nalishlaridan biri)lariga nazariy bilimlarni bergach, ularni jismonan chiniqtiradi. Ayrim tarixiy manbalarda yozilishicha, as-Sabbox Alamut qal'asida "Jannat" deb nomlangan bir xona qurdirgan va o'z shogirdlariga Hashhash (Ko'knorining bir turi) chektirib, ularni uxlatib qo'ygan. Muridlar Jannat xonasida ko'zlarini ochishgan hamda o'zlarini xuddi Jannatga tushib qolgandek his etishgan. As-Sabbox o'z muridlariga u buyurgan ishni so'zsiz bajarishsa, ularga Jannatni va'da qiladi.

Hashshoshiylar o'zlarining yagona imkoniyatidan foydalanish uchun qurbonni kerak bo'lsa, 10-20 yil davomida kuzatgan. Ular hech qachon shoshqaloqlik bilan ish qilmagan. Assasinlar dushmanning ichiga kirib, ishonchli shaxsga aylana olgan. Hashshoshiylar o'z o'ljasini faqat xanjar orqali o'ldirgan. Ularning ilk qurboni Saljuqiylar Bosh vaziri Nizom ul-Mulk (1018-1092) hisoblanadi. 1092 yilda Sava shahrida qotil voizlari ularni tanigan va hokimiyatga xiyonat qilishi mumkin bo'lgan muazzinni o'ldirishdi. Ushbu jinoyati uchun sultonning bosh vaziri Nizom al-Mulkning buyrug'i bilan voizlar boshlig'i ushlanib, og'riqli o'limga hukm qilingan, shundan so'ng uning jasadi shahar ko'chalari bo'ylab sudrab olib

ketilgan va qamoqxonaga osib qo'yilgan. asosiy bozor maydoni. Bu qatl ismoiliylar orasida g'azabga sabab bo'ldi. Alamut aholisi ruhiy ustozidan aybdorlarni jazolashni talab qilishdi. Rivoyatda aytilishicha, Ibn Sabboh uyining tomiga chiqib: "Bu shaytonni o'ldirish jannat saodatini kutadi!" Bu Tohir Arroniy ismli yigit bu so'zlarga javob berib, Tog' oqsoqolining oldida tiz cho'kib, dushmanga chiqarilgan o'lim hukmini joniga qasd qilsa ham bajarishga tayyorligini bildirdi. Tez orada qotil mutaassiblarining kichik bir otryadi Saljuqiylar davlati poytaxtiga yo'l oldi. Saljuqiylar poytaxti tomon harakatlandi. Ayrim tarixiy ma'lumotlarga ko'ra, 1092 yil 10 dekabr kuni Hashshoshiy vakili Tohir Arroniy yashirin yo'l bilan vazir saroyiga kirib, qishki bog'da vazir Nizom ul-Mulkni zaharlangan pichoq bilan o'ldiradi.

Boshqa tarixiy manbalarda yozilishicha, kunlarning birida Nizom ul-Mulk o'z haramiga keta turib, yo'lida uchragan qalandar (dunyo tashvishlaridan voz kechgan, daydib yuruvchi darvesh)ga salom berish uchun to'xtaydi. Bu maxfiy qotillar vakili bo'lib, to'xtagan Bosh vazirni pichoqlab o'ldiradi.

Ba'zi tarixchilarning ta'kidlashicha, Saljuqiy sultoni Ahmad Sanjar Bosh vazirning o'ldirilishidan so'ng, Hashshoshiylar joylashgan Alamut qal'asi ustiga qo'shin tortadi. Shunda Hasan as-Sabbox sulton Sanjarning huzuriga o'z shogirdlaridan birini elchi qilib yuboradi. Sultonning chodiriga kirgan elchi, Hasan as-Sabboxning yuborgan xabarini yolg'iz sulton Sanjarga aytishini bildiradi. Shunda chodirda faqat sulton Sanjar, uning ikki ishongan qo'riqchisi va elchi qoladi. Elchi sultondan bu ikki qo'riqchi nega chiqib ketmaganini so'raydi. Shunda Ahmad Sanjar bu ikki askarga o'z jonini omonat topshira oladigan darajada ishonishini aytadi. Elchi sultonga yuzlanib, "unda bu ikki askarga ayt, meni o'ldirsin" deydi. Sulton qo'riqchilarga elchini o'ldirishni buyuradi. Lekin qo'riqchilar joylaridan siljishmaydi. Shunda elchi ikki askarga sultonning bo'g'zidan olishni buyuradi. Bir qo'riqchi sultonning qo'lidan mahkam tutadi, ikkinchisi esa sulton Sanjarning bo'g'ziga Hashshoshiylarning xanjarini tiraydi. Elchi Sanjarga yaqinlashib, shunday deydi:

"Hasan as-Sabbox senga shuni aytib yubordi: Eng ishongan odamlaring orasida ham bizning odamlar bor. O'lishni istamasang, ortingga qaytib ket".

Shundan so'ng sulton Sanjar yurishni bekor qiladi. Hashshoshiylarning uyushtirgan suiqasdlari tufayli Saljuqiylar davlati tanazzulga uchradi. Assasinlarning qurbonlari ko'pincha ismoilizmga qarshi siyosat olib borgan va ta'limotning tarqalishiga to'sqinlik qiladigan davlat va harbiy rahbarlar yoki o'limi uchun qotillar boshlig'i yaxshi pul olgan Alamut davlati do'stlarining dushmanlari bo'lishdi. Qotillarning zarbasidan qutulib bo'lmasdi. Ayyorlik va epchillik yordamida ular shaharlarga kirib, hatto qal'a va saroylarni ehtiyotkorlik bilan qo'riqlashdi, yolg'on gapirishdi, yolg'on guvohlik berishdi, haftalar va oylar kutishdi. mos fursat jabrlanuvchini ajablantirish uchun. O'rta asrlar yilnomalarida shunday yozuvlar mavjud: "Charchoq, xavf va qiynoqlardan nafratlangan qotillar buyuk xo'jayini ulardan halokatli vazifani bajarishni talab qilganda, bajonidil jonlarini berdilar. Jabrlanuvchi tanlanishi bilanoq oq to'n kiyib, qizil kamarga bog'langan, beg'uborlik va qon ranglarini o'rab olgan sodiqlar o'ziga yuklangan vazifani bajarishga jo'nab ketishdi... Uning xanjari doim nishonga tegardi. Jabrlanuvchini o'ldirish mumkin bo'lmagan taqdirda ham, qotillar o'z niyatlaridan qaytmagan – hukmni ijro etish faqat keyinga surilgan. Ko'pgina an'analar bunday "kechiktirilgan hukm" ning diqqatga sazovor bir misoli haqida gapiradi.

Umuman olganda, qotillar kim bilan jang qilishganiga ahamiyat bermadilar - ular uchun hamma dushman edi: nasroniylar ham, musulmonlar ham. Saloh ad-Din bir nechta muvaffaqiyatsiz suiqasdlardan omon qoldi va faqat mo'jizaviy tarzda omon qoldi. Biroq salibchilar va qotillarning ittifoqi uzoq davom etmadi. Hasan ibn Sabboh 1124 yilda ba'zi manbalarda 73, ba'zi tarixchilarga ko'ra 90 yoshda vafot etgan. Uning davlati yana 132 yil yashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ochildiyev A. va boshqalar. Dinshunoslik asoslari (o'quv qo'llanma). - Toshkent: "Toshkent islom universiteta" nashriyot matbaa birlashmasi, 2013.
2. Xasanov A. va boshqalar. Islom tarixi (darslik). - Toshkent: Toshkent islom universiteta matbaa-nashriyot birlashmasi, 2008.
3. Mo'minov A. va boshk. Dinshunoslik (darslik). -Toshkent: «Mehnat», 2004.
4. Yo'ldoshxo'jayev X., Rahimjonov D., Komilov M. Dinshunoslik (ma'ruzalar matni). - Toshkent: ToshdSHI nashriyoti, 2000.
5. Abdusamedov A. Islom dini asoslari va ma'naviyati. – Toshkent: Universitet, 2007. – 240 b.
6. Abdusamedov A. Dinlar tarixi. -Toshkent: 2004.
7. Islom ensiklopediya, Zuhridin Husnidinov tahriri ostida."O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, -Toshkent: 2004, 31 b.